

Asia: VN/23361/2025

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle Rikosseuraamuslaitoksen organisaation ja rikosseuraamusalan koulutusjärjestelmän uudistamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Sosiaalihuollon osaamisen kokonaisuutta ja hyötyjä on vahvistettava

Sosiaalialan korkeakoulutettujen ammattijärjestö Talentia ry kiittää oikeusministeriötä mahdollisuudesta lausua näkemyksensä esitysluonnoksesta, jolla muutettaisiin Rikosseuraamuslaitoksen organisaatiota ja rikosseuraamuslaitoksen koulutusjärjestelmää. Talentia keskittyy lausunnossaan tarkastelemaan erityisesti ehdotuksia julkisen hallintotehtävän siirtämisestä yksityiselle palveluntuottajalle (Laki Rikosseuraamuslaitoksesta annetun lain muuttamisesta 2 a luku), lakia rikosseuraamusalan tutkinnosta, Rikosseuraamuslaitoksen ja rikosseuraamuskes-kusten työjärjestyksiin sekä Rikosseuraamuslaitoksen muihin päätöksiin ehdotettuja muutoksia. Lisäksi otamme kantaa valtioneuvoston asetuksessa Rikosseuraamuslaitoksesta säädettyihin kelpoisuusvaatimuksiin rikosseuraamusesimieheen (ylivartijan), erityisohjaajaan ja rikosseuraamustyöntekijään liittyen.

Esitysluonnos mahdollistaa sosiaalihuollon osaamisen hyödyntämisen, mutta vaatii täydentämistä sosiaalihuollon roolin vahvistamiseksi, jotta hankittavat palvelut, yksilö- ja ryhmäkohtainen työ muodostavat palvelujatkumojä sosiaalisen kuntoutuksen ja hyvinvoinnin varmistamiseksi myös rangaistuksen suorittamisen jälkeisenä aikana.

Yksityisten palveluntuottajien käytössä on varmistettava sosiaalihuollon osaaminen

Rikosseuraamuslaitoksesta annettuun lakiin ehdotetaan lisättäväksi uusi 2 a luku, joka sisältäisi säännökset siitä, mitä palveluita hankinta voi koskea ja mitä hankinnoilta edellytetään. Kyse on Rikosseuraamuslaitoksen toimintaa tukevista ja avustavista tehtävistä, kuten sosiaalihuollon osaamista edellyttävästä päihde- ja muusta kuntoutuksesta (7 a §), yksityiselle palveluntuottajalle asetettavista osaamis- ja henkilöstövaatimuksista sekä muista toimintaedellytyksistä (7 b §), palveluntuottajan ja sen henkilöstön velvollisuuksista (7 c §) sekä palvelun hankkimista koskevasta päätöksenteosta (7 g §).

Talentia painottaa, että sääntelyn toimeenpanon tueksi tarvitaan riittävää ohjausta ja seurantaa, jotta hankittavissa palveluissa varmistetaan sosiaalihuollon osaaminen ja samalla palvelujen laatu. Laillistettujen sosiaalihuollon ammattihenkilöiden käyttö näissä tehtävissä tukee palvelutarpeiden kokonaisvaltaista tunnistamista, palvelujen yhteensovittamista sekä vaikuttavien, yhdenvertaisten ja asiakasturvallisten palvelujen toteutumista osana Rikosseuraamuslaitoksen lakisääteisiä tehtäviä.

Sosiaalihuollon henkilöstön ja osaamisen riittävyys on turvattava

Esitysluonnoksen mukaan Rikosseuraamuslaitos luopuisi AMK-tasoisien sosionomitutkintoon tähtäävän koulutuksen järjestämisestä. Koulutusresurssin turvaamiseksi keskityttäisiin rikosseuraamusalan tutkintokoulutukseen sekä täydennyskoulutuksen järjestämiseen.

Edellä esitetyn mukaisesti Talentia edellyttää, että Rikosseuraamuslaitoksen palveluksessa oleville sosiaalihuollon laillistetuille ammattihenkilöille turvataan riittävät ja yhdenvertaiset mahdollisuudet täydennyskoulutukseen ja muuhun jatkuvaan oppimiseen varmistamaan työn vaativuuden mukainen osaaminen ottaen huomioon sosiaalihuollon työn erityinen luonne sekä vastuut Rikosseuraamuslaitoksen organisaatiossa.

Osaamisen jatkuvan kehittämisen ja varmistamisen tarpeet korostuvat erityisesti tilanteissa, joissa Rikosseuraamuslaitos toteuttaa uudistuksia omilla päätöksillään, kuten vastuuvirkamiesmallista luopumisesta vankiloissa ja tehtävien kohdentamisesta sosiaalialan koulutuksen saaneille virkamiehille.

Sosiaalihuollon osaamista vaativien tehtävien hoitaminen on rajattava vain sosiaalihuollon laillistetuille ammattihenkilöille: sosiaalityöntekijöille, sosionomeille, kuntoutuksen ohjaajille ja geronomeille. Sosiaalihuollon osaamisen riittävä saatavuus on keskeistä myös esimerkiksi alaikäisten rikoksentehtävien sekä ikääntyvien, kehitysvammaisten ja muiden erityistarpeiden vankien asianmukaisessa arvioimisessa ja tukemisessa.

Vain sosiaalihuollon laillistettuja ammattihenkilöitä sosiaalihuollon osaamista edellyttäviin tehtäviin

Talentia kiinnittää huomiota, ettei esityksessä tarkastella lainkaan rikosseuraamusesimiesten eli jatkossa ehdotuksen mukaan ylivartijoiden, erityisohjaajien eikä yhdyskuntaseuraamustoimistoista poistuvien rikosseuraamusesimiesten tilalle tulevien esihenkilötehtävissä toimivien rikosseuraamustyöntekijöiden sekä muiden rikosseuraamustyöntekijöiden kelpoisuusvaatimuksia. Jatkossakin kelpoisuus näihin tehtäviin kelpoisuusvaatimuksena olisi korkeakoulututkinto siten kuin valtioneuvoston asetuksessa Rikosseuraamuslaitoksesta (1739/2015,13 §, 1 mom. 5 kohta) säädetään.

Koska sosiaalihuollon osaamista vaativissa tehtävissä riittävä osaaminen ja palvelun laatu varmistetaan vain rekrytoimalla niihin laillistettuja sosiaalihuollon ammattihenkilöitä, edellytämme että Rikosseuraamuslaitosta koskevaa kelpoisuussääntelyä täsmennetään valtioneuvoston asetustasolla siten, että sosiaalihuollon ammattihenkilölain (817/2015) mukaiset ammattipätevyydet tunnistetaan ja huomioidaan niissä tehtävissä, joissa työ edellyttää sosiaalihuollon ammatillista osaamista.

Lisäksi on huolehdittava vireillä olevan sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilölainsäädännön kokonaisuudistuksen ulottamisesta koskemaan myös Rikosseuraamuslaitoksessa toteutettavia sosiaalihuoltoon liittyviä tehtäviä.

Manssila Jaana
Sosiaalialan korkeakoulutettujen ammattijärjestö Talentia